

God praxis i vetenskapligt arbete

Ulf Hannerz

Gunn Johansson

Per Thullberg

(Utgiven 1996 av Samhällsvetenskapliga fakulteten.)

Förord

För ett par år sedan uppdagades att en doktorsavhandling, som godkännts vid den samhällsvetenskapliga fakulteten i Stockholm, till minst en fjärdedel var ett plagiat av en avhandling som tidigare lagts fram i Linköping. Sedan dess har ytterligare minst ett allvarligt fall av forskningsfusk inträffat inom fakulteten, också detta på doktorandnivå. Det självklara är uppenbarligen inte självklart. Att förebygga forskningsfusk har visat sig vara en uppgift av högsta angelägenhetsgrad.

Undervisning är den viktigaste förebyggande åtgärden. Det är en skyldighet för varje institution att tillse, att alla studerande på alla nivåer görs uppmärksamma på de forskningsetiska normerna och problemen. Ingen får sväva i tvivelsmål om att regler av typ ”du skall icke stjäla” gäller även inom forskningen.

Föreliggande skrift har utarbetats på Samhällsvetenskapliga fakultetsnämndens uppdrag. Vår förhoppning är att den skall visa sig lämplig som underlag för den undervisning som måste komma till stånd.

Kjell Goldmann

Dekanus

God praxis i vetenskapligt arbete

Forskningsetiska frågor är ständigt aktuella i det vetenskapliga vardagsarbetet. En hög etisk halt i forskningen förutsätter ett fortlöpande samtal om de forskningsetiska frågorna i forskningsvardagen. Det har visat sig att detta samtal inte hålls levande av sig själv utan behöver impulser av olika slag. Då och då uppmärksammas de forskningsetiska frågorna genom att gränsen för det acceptabla överskrids. Frågorna ställs på sin spets och vi tvingas till preciseringar och klargöranden av ideal och normer i vetenskapssamhället.

Denna skrift är resultatet av en sådan reaktion i vetenskapssamhället, i detta fall vid vår egen fakultet. Ett fall av plagiat har aktualiserat åtskilliga forskningsetiska frågor och uppfordrar till åtgärder som kan minska risken för liknande händelser i framtiden. Vi kan konstatera att något i vetenskapens system och rutiner för självkontroll denna gång inte fungerade som det var tänkt. Det finns anledning att för varje led i forskningsprocessen fråga oss vad som kan göras för att säkra att den håller en hög etisk kvalitet.

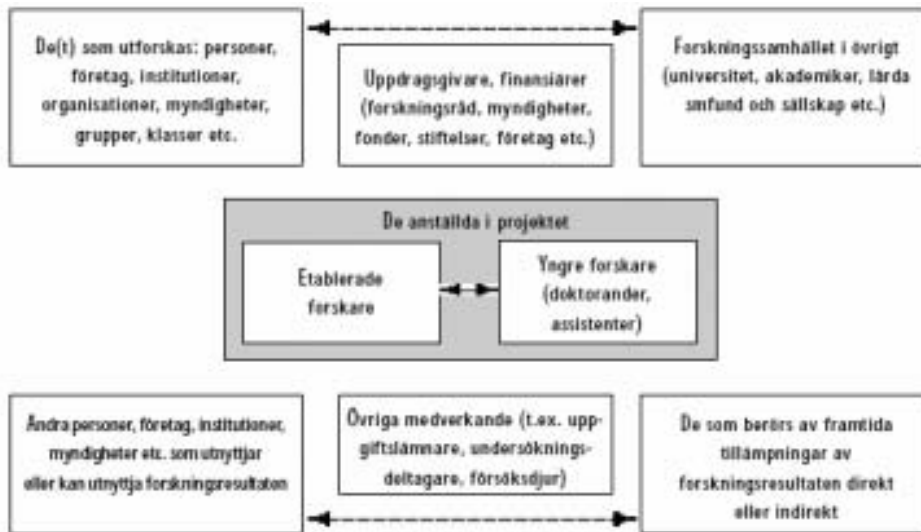

Fig. 1. Några av forskningsverksamhetens aktörer (Hermerén, 1982).

Forskningfusks och andra forskningsetiska frågor

Fusk och bedrägligt förfarande utgör ett särskilt problemkomplex på ett vitt fält av väsentliga forskningsetiska frågor. Även om det faller utom ramen för denna framställning att redovisa det forskningsetiska fältet i sin helhet, kan en kort orientering vara på sin plats. Ett sätt att närma sig området är att identifiera forskningsverksamhetens intressenter. Skissen i figur 1 redovisar några av de viktigaste intressenterna, alltifrån forskarna själva till uppdragsgivare/finansierare och samhället i övrigt. Strukturen och aktörernas roller ter sig olika för olika discipliner. Skissens syfte är närmast att illustrera hur alla dessa grupper har intressen som kan komma i konflikt med varandra. När forskare tvingas ta ställning till dessa konflikter ställs de inför etiska problem (Hermerén, 1982). Oegentligt förfarande i forskningen, framför allt sådant som leder till felaktiga slutsatser, åstadkommer större eller mindre skada för alla de intressenter som redovisas i figur 1.

Utmärkta översikter av forskningsetiken tillämpad på samhällsvetenskap och humaniora har presenterats under senare år. Den senaste i raden är Bo Peterssons bok *Forskning och etiska koder* (1994). Den första svenska grundtexten i ämnet var Göran Hermeréns bok *Kunskapens pris* (1986), som utgör en bakgrundstext till de forskningsetiska regler som tillämpas av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR, 1994).

Ett bra sätt att inledningsvis bilda sig en uppfattning om de olika slagen av forskningsetiska frågor är att ta del av konkreta fall av etiskt tveksamma förfaranden. Utrymmet tillåter inte en sådan genomgång här,

vi får nöja oss med att nämna några klassiska och relativt välkända fall. Till de historiska fallen hör ärftlighetsforskaren och munken Gregor Mendel som misstänks ha friserat sina data för att ge starkare stöd för sin grundläggande hypotes (vilken i och för sig var korrekt). Ett annat känt fall är fyndet av den s.k. Piltown-människan i södra England, som från 1912 fram till 1920-talet i vida kretsar betraktades som "den felande länken", en övergångsform mellan apa och människa som Darwin förutsagt skulle existera. Fyndet avslöjades sedermera som ett falsifikat. Ett kontroversiellt fall inom beteendevetenskapen är Stanley Milgrams lydnadsexperiment. Genom vilseledande information fick Milgram sina försökspersoner att tro att de deltog i ett inlärningsexperiment där uppgiften var att utdela elstötar vid felsvar avgivna av en "elev". På detta sätt kunde han visa att

en förfärande stor majoritet av deltagarna fogligt utförde sin uppgift trots protester, vädjanden och t.o.m. skrin från eleven/offret.

De ovan nämnda skrifterna erbjuder rader av illustrativa exempel, både på faktiskt inträffade, dokumenterade fall och på fiktiva forskningsetiska dilemman. Fall av vad som kan kallas forskningsfusk presenteras också i en rapport från Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd i Danmark (Andersen, Attrup, Axelsen & Riis, 1992) samt i en lättillgänglig redovisning sammanställd av journalisterna William Broad och Nicholas Wade (1982) under rubriken Sanningens dödgrävare. Om fusk och bedrägeri i vetenskapen.

Till de etiska frågorna kring själva forskningsprocessen hör fusk och oegentligt förfarande vid framtagning av vetenskapliga data och texter, i samband med medelsansökningar och i samband med publicering. I forskningens relation till omgivande samhälle ryms frågor om forskarnas ansvar för användningen av forskningsbaserad kunskap, etiska aspekter av forskningspolitik, forskningsinformation, forskningens kontakter med media och – i humanvetenskapernas fall – forskarens förhållningssätt gentemot undersökningsdeltagare och informanter.

Skyddet för undersökningsdeltagares/informanters säkerhet och integritet har under de senaste decennierna kommit att dominera forskningsetiska diskussioner inom samhällsvetenskapen i Sverige. Diskussionen om Metropolitprojektet, ett longitudinellt forskningsprojekt som följde en årskull stockholmare från skolåren upp i vuxen ålder, kom t.ex. att få en betydelsefull roll och ledde till genomförandet av en statlig utredning (SOU 1989:74). HSFR inrättade redan i början av 1970-talet en etikkommitté med uppgift att förhandsgranska projektplaner just ur individskyddsperspektiv. Datalagens krav på tillstånd för att föra personregister har också bidragit till uppmärksammandet av integritetsperspektiv i humanforskningen.

På senare tid har frågor om forskningsfusk kommit att inta en mer central plats i den forskningsetiska debatten än tidigare. Detta märktes till en början mest inom medicin och naturvetenskap. Även om en majoritet av de kända fallen hör hemma inom naturvetenskap och medicin råder enighet om att liknande fall förekommer på alla områden.

Fusk – slarv – dålig vetenskap?

Vetenskapsamfundets trovärdighet inför samhället i övrigt kräver att vi kan redovisa vad vi menar med forskningsfusk. Den diskussion som hittills förts, fr.a. i Nordamerika, har emellertid visat att avgränsningen inte är okomplicerad (för utförligare belysning, se Werkö, 1994; Hermerén & Hjemdahl, 1994). På ett övergripande plan har forskare, politiker och forskningsfinansiärer varit eniga om att till forskningsfusk hänföra fabrikation resp. förfalskning av data och källmaterial samt plagiat. I detta ligger att ett inslag av avsikt måste föreligga för att ett förfarande skall kunna klassas som forskningsfusk. Att belägga sådan avsikt har utgjort den kanske största svårigheten när man försökt utreda misstänkt forskningsfusk.

Från forskarsamhället har man starkt hävdad att begreppet bör begränsas till att gälla rent bedrägligt förfarande, inte dåligt omdöme, okunnighet eller naturliga misstag. I USA tillsatte National Academy of Sciences, National Academy of Engineering och The Institute of Medicine en gemensam kommitté av bl.a. forskare, universitetsadministratörer och etiker. Kommittén arbetade i två år men lyckades inte nå full enighet i sina slutsatser. Av rapporten, som avgavs 1992, framgår dock att man enades om själva definitionen av forskningsfusk ("misconduct in science"). Den hävdar att forskningsfusk omfattar

”fabrication, falsification, or plagiarism in proposing, performing and reporting research. Misconduct in science does not include errors of judgment, errors in the recording, selection or analysis of data, differences of opinions involving the interpretation of data or

misconduct unrelated to the research process”.

I full enighet konstaterade man också att varje fall av fusk i vetenskaplig forskning är allvarligt och måste utredas på ett adekvat sätt.

I en dansk utredning (Andersen, m.fl., 1992) konstateras att scientific fraud såväl som scientific misconduct är otillräckliga begrepp. Med tanke på alla de slags normöverskridanden som här avses menar man att ett betydligt mer övergripande begrepp behövs. Man avvisar därför även uttryck som vetenskaplig svindel, fusk eller bedrägeri, och förordar i första hand ”videnskabelig uredelighet” – ung. oegentligt förfarande i vetenskaplig verksamhet.

Ambitionen från vetenskapssamhället att klart avgränsa vad som skall hänföras till forskningsfusk har i olika sammanhang lett till utförliga listor över oegentliga förfaranden. I samband med hantering av data/ källmaterial och vetenskaplig metod har man, förutom fabrikation resp. förfalskning av data och källmaterial, pekat på selektion av material som stöder den egna teorin/hypotesen resp. undanhållande eller utelämnande av vetenskapliga rön som motsäger den egna teorin/hypotesen samt övertolkning eller medveten feltolkning av data eller källmaterial.

Plagiering har ansetts omfatta bl.a. stöld av andras data och plagiering av andras vetenskapliga alster (publicerade eller opublicerade). Hit hör också stöld av innehållet i andras anslagsansökningar, helt eller delvis, samt användande av missvisande citat- och referatteknik. I samband med publicering finns tillfälle till flera slags ohederligt beteende, t.ex. upprepad publicering av samma originalidé utan hänvisning till originalet, vetenskapligt omotiverad uppdelning av resultat i smådelar för att utöka antalet publikationer, brott mot konfidentialitetskravet vid peer review-förfarande och falskt föregivet författarskap.

Att förebygga och motverka forskningsfusk

Mångfalden av möjliga oegentligheter i forskningen innebär bl.a. att ingen enskild intressent eller aktör i vetenskapssamhället kan åläggas hela ansvaret för att forskningsfusk förebyggs. Den enskilde forskaren har självklart huvudansvaret. Därtill kommer det ansvar som ankommer på universiteten, vetenskapliga tidskriftsredaktioner samt i någon mån de forskningsfinansierande organen.

I det följande behandlas två inslag i vetenskaplig verksamhet för vilka universiteten får sägas bära ett huvudansvar: den vetenskapliga framställningsformen, särskilt citeringspraxis och arbetsordningen inom utbildning på forskarnivån.

Den vetenskapliga framställningsformen

Den vetenskapliga textens syfte

En vetenskaplig text skiljer sig från en vanlig skönlitterär eller journalistisk på flera olika sätt. Den vetenskapliga textens syfte är att redovisa forskning, d.v.s. ny kunskap för en i ämnet insatt, kritisk läsare. Texten är uppbyggd på ett sådant sätt att även den mest kritiske läsare skall bli övertygad om att de påståenden som görs i texten är belagda, d.v.s. vilar på en empirisk grund.

Den vetenskapligt tränade läsaren skall omedelbart misstro ett påstående som inte är belagt, d.v.s. där man inte kan följa hur författaren arbetat, vilket material som utnyttjats, vilken metod som använts, etc., för att kunna göra det aktuella påståendet.

Den vetenskapliga texten syftar inte endast till att övertyga den kritiske läsaren. Den syftar även till att underlätta för den kritiske läsaren att ta ställning. Formen för den vetenskapliga framställningen bestäms av hänsynen till läsaren. Forskaren är skyldig att detaljerat redovisa hur han/hon gått tillväga för att nå de resultat som hävdas. Någon har beskrivit processen som ett

husbygge. Till skillnad från arkitekten, som endast behöver visa upp sitt hus för allmänheten i färdigt skick, när allt är klart måste vetenskapsmannen i sina skrifter ständigt sträva efter att visa upp hela bygget – från första grundstenen till den färdiga fasaden – så att alla ständigt lätt kan kontrollera att grunden är hållbar, regelverket säkert och taket tätt.

Vetenskap och forskning handlar om att producera ny kunskap. Det är därför oerhört viktigt att forskaren klart redogör för vad man tidigare vet – d.v.s. forskningsläget före den egna undersökningen. Nästan undantagslöst måste ett påstående av mer generell natur i en vetenskaplig undersökning relateras till tidigare forskning. För att underlätta granskningen för den kritiske läsaren måste därför alla hänvisningar vara tydliga.

Om alla var överens om dessa utgångspunkter skulle ”fusk” inte förekomma. Så är inte fallet. Man har alltid möjlighet att medvetet manipulera läsaren. Men möjligheterna till manipulering minskar om de formella kraven på hur en framställning skall vara uppbyggd är klara – utan att för den skull bli så rigida att de blir till en ”tvångströja”.

Det är viktigt att man redan på grundutbildningen gör studenterna förtrogna med det vetenskapliga arbetssättet och med att de måste skriva vetenskapliga texter, som utgår från de redovisade principerna. Studenterna bör tidigt i sin utbildning lära sig hur en vetenskaplig text är uppbyggd och varför. Det är här den vetenskapliga skolningen börjar. I träningen bör ingå både att fungera som forskare, d.v.s. producent av vetenskaplig text som skall kritiskt granskas, och att fungera som granskare, d.v.s. opponent.

Det är lätt att underskatta betydelsen av formen och i stället endast se till de vetenskapliga resultaten studenterna nått. Formell exercis är aldrig rolig. Dock, i detta sammanhang är den viktig. Den korrekta formen är en viktig förutsättning för att hålla det vetenskapliga samtalet vid liv. Bryter man mot den visar man också nonchalans mot den vetenskapligt kritiskt inställda läsaren. Om en forskare inte respekterar det formella är det heller ingen som kommer att lita på hans/hennes resultat.

Att åberopa

I historieämnet finns ett utvecklat system för hur man skall belägga sina påståenden. Utan att på något sätt hävda att detta system är det bästa, har det dock visat sig ändamålsenligt för historievetenskapliga framställningar. En läsare av en historisk framställning finner tämligen många noter. Varje påstående skall beläggas med en hänvisning till en källa som kan ha karaktären av litteratur eller källmaterial. För läsaren skall det alltid vara lätt att återfinna beläggen. Detta innebär att hänvisningar till litteratur nästan alltid skall vara försedda med sidangivelser. Åberopar jag en skrift för en uppgift eller för en teori skall jag även ange den sida/sidor i den aktuella skriften där beläggen finns. Undantag kan göras för kortare framställningar – uppsatser, men i princip gäller att en allmän hänvisning till en författare till en bok på flera hundra sidor är klart otillräcklig. Syftet är ju att beläggstekniken skall underlätta den kritiska granskningen. Allmänna hänvisningar till monografier ger inte i tillräcklig utsträckning förutsättningar för en kritisk granskning.

Citat, citatteknik och referenser

Citat skall självfallet noga anges. Citat används för att återge en formulering som är central. Denna skall därför noga beläggas och vara lätt att återfinna i den litteratur som åberopas. Citat skall noga skiljas från referat. Det skall klart framgå vad som är forskarens eget språk och forskarens egna slutsatser och vad som redan tidigare påstås. Det arkivmaterial som åberopas skall vara tillräckligt noga angivet för att en kritisk granskare utan svårighet kan betsälla fram materialet på ett arkiv etc. Det finns olika typer av formaliserade system för hur beläggstekniken kan utformas. Vi går inte in på dessa här. Varje författare bör själv välja ett system och

konsekvent hålla sig till det. Vilket spelar kanske inte så stor roll i det fall det rör sig om en monografi. För texter som skall publiceras i artikelform i vetenskapliga journaler gäller självklart att man noga följer respektive tidskrifts format och anvisningar exempelvis om referensangivelser.

Vi har en känsla av att just när det gäller citatteknik förekommer en hel del som kan missleda även den mest kritiske läsare. Vi vill därför utnyttja tillfället att uppmärksamma några problem i sammanhanget.

Vanligt är att åberopa eller citera en källa eller författare när man vill ge extra stöd åt ett eget påstående. Citaten kan generellt sett delas in i två grova huvudkategorier. Den första är citat direkt från en åberopad källa, som i sig inte är tillkommen som ett led i en vetenskaplig process utan som av forskaren skall utnyttjas i vetenskapligt syfte. Den andra är citat eller referat av tidigare litteratur (uppsatser, avhandlingar, etc.), som syftar till att stödja egna påståenden och slutsatser genom att de uttalat sig i anslutande frågor.

Den första kategorin måste utsättas för kritisk granskning i syfte att utvinna tillförlitlig information, som syftar till att besvara vetenskapliga frågor. Den som åberopar källan måste ta ställning till relevans- och representativitetsproblem. Man måste akta sig för att inte övertolka källan, d.v.s. dra större slutsatser än vad den håller för. Man måste vara angelägen om att framhålla begränsningar och motsägelsefullheter.

Vårt intryck är att man i de flesta ämnen, särskilt i ämnen där denna typ av källor är vanliga, uppehåller sig relativt mycket vid den metodiska träningen av behandlingen av ett primärmaterial.

Värre är det när det gäller kategori två – citering av tidigare litteratur. Principiellt bör tidigare litteratur behandlas med precis samma kritiska inställning som görs vid behandlingen av primärmaterial och – och detta är viktigt – läsaren bör erbjudas samma möjligheter att följa författaren i spåret som när det gäller redovisningen av den egna forskningen. Den kanadensiska psykologen Martin L. Lalumière har fäst uppmärksamheten på några ”fällor” i sammanhanget (Lalumière, 1993). Hans utgångspunkt är att citaten skall ha ett empiriskt värde, d.v.s. vila på vetenskaplig grund. Han urskiljer fyra fall där forskaren stöder sig på uttalanden gjorda i tidigare litteratur. Citaten kan åberopa

1. en författares åsikt
2. slutsatser gjorda av en författare efter det att han/hon gjort en genomläsning av ett forskningsområde
3. metod och resultat av en genomförd empirisk studie
4. metod och resultat av en på egen hand genomförd kvantitativ sammanställning av flera empiriska studier (Meta-analys).

Lalumière erkänner endast de två sista som belägg i vetenskapliga sammanhang, dvs. de har ett empiriskt värde. Poängen är att endast om den författare som vill citera tidigare forskning själv är i stånd att ta ställning till denna forsknings empiriska resultat kan dessa åberopas som stöd för den egna teorin eller ståndpunkten. Det kan visserligen vara legitimt att redovisa andras åsikter eller slutsatser, t.ex. i en bakgrundsbeskrivning, men karaktären på det som åberopas skall då klart framgå. Detta kan ibland nås genom val av korrekt verb. Formuleringarna ”NN menar att ...” eller ”NN drar, efter en omfattande genomgång av aktuell litteratur på området, slutsatsen att ...” ger en sådan vägledning, liksom ”...NN hävdar på grundval av resultaten av denna studie att ...”. I den löpande vetenskapliga texten skall det också framgå vilken karaktär av empiriskt belägg man åberopar.

I dessa sammanhang är det lätt för en forskare att själv bli vilseledd och att medvetet eller omedvetet vilseleda sina läsare och granskare. Genom att åberopa tidigare forskning som stöd för sina "resultat" ger man ju ett påstående högre auktoritet än vad det i själva verket har.

Lalumière tycker liksom vi att det finns mycket att göra för att öka precisionen i citattekniken i den vetenskapliga framställningen. Här finns en gråzon som tillåter oförvägna forskare alltför stort svängrum. Med mer preciserade regler och större träning tror vi att gråzonen kan minskas. Det "principiella tvivlet" som vi uppfattar som en viktig ingrediens i det vetenskapliga arbetet syftar till att misstro auktoriteter men lita på säkerställda resultat. Denna inställning medför en misstro mot ogrundade påståenden till förmån för empiriska resultat där metoderna är klart redovisade. Denna etiska grundsyn skall också avspeglas i citattekniken.

Sammanfattningsvis gäller alltså att texten skall möjliggöra för en läsare att följa författaren i spåret, att se hur grunden ser ut, följa hur byggnaden tar form och slutligen – för att anstränga metaforen ytterligare – ta ställning till hur mycket av det färdiga byggnadsverket som verkligen är ett resultat av forskarens eget arbete.

Begränsningar

En vetenskapligt skolad läsare inser här lätt att ovan angivna "regler" inte passar i alla sammanhang. Historieämnet, med sina relativt enhetliga materialtyper, kan t.ex. utveckla precisare kriterier för dokumentation än många andra discipliner, vars utövare kan ha att förhålla sig till mera varierade material. Många socialantropologer och etnologer liksom åtskilliga sociologer kan exempelvis bedriva sin forskning genom långvariga vistelser i speciella miljöer där de kombinerar mycket omfattande observationer med flera skilda slags intervjuer, liksom genomgång av eventuellt skriftligt material, och kanske annat samtida mediamaterial. De slutgiltiga framställningarna bygger på en kombinerande bearbetning av sådana materialtyper. En detaljdokumentation av alla enskilda observationer eller intervjuer skulle här bli framställningsmässigt alltför otymplig, och skulle också kunna leda till andra slags forskningsetiska problem som har att göra med de berörda individernas rätt till integritetsskydd (jfr Dahl & Smedler, 1993). Det är heller inte möjligt att "upprepa" en sådan undersökning i en situation där allt skulle hållas lika, som i en kontrollerad experimentsituation.

En läsare med egen erfarenhet av forskning av denna typ har en generell förståelse av forskningsprocessens egenskaper, dess fördelar och felkällor. Studerande som kommer i kontakt med arbeten av sådana slag behöver även här ges en skolning i relevanta former av kritisk metodgranskning, medan det knappast kan begäras att principdiskussionerna tas om igen i varje enstaka studie. Önskvärt är dock att framställningen är så allmänt "genomskinlig" vad beträffar materialets karaktär att en läsare som är förtrogen med forskningstypens riktlinjer har möjlighet att gå in i en specifik metodbaserad kritik.

Den vetenskapliga framställningen måste alltid syfta till att i möjligaste mån underlätta en kritisk granskning, men forskaren måste också ha möjlighet att använda metoder där det inte går att mekaniskt följa varje steg. Om inte den kritiske läsaren har ett förtroende för forskaren riskerar vi hamna i absurditeter. Detta konstaterande för över till problemet om en gemensam vetenskaplig etik.

I gråzonen

Syftet med det vetenskapliga arbetet är, som sagt, att ta fram ny kunskap. Det är forskningens Raison d'être. Detta förutsätter en etisk grundhållning hos dem som är inblandade i verksamheten. Man måste vara så ärlig man kan i redovisningen av tidigare forskning och klart redovisa vad man har hämtat från andra och vad man själv bidrar med. Vidare får det material man själv bidrar med

inte presenteras på ett missvisande sätt. I de flesta fall är detta relativt enkelt. Alla begriper poängen. Men det finns "gråzoner" som kan vara besvärliga att hantera för den enskilde forskaren. Här följer ett par exempel.

I empirisk forskning som använder sig av kvantitativa uppgifter och statistisk analys finns rika tillfällen att hamna i den etiska gråzonen om man slarvar med statistikens tillämpning. Att hårdra eller övertolka statistiska resultat är fel och missvisande, men det är inte alltid självklart var gränsen går för det oetiska. Detsamma gäller grafisk framställning av data. Skillnaden mellan 80 och 90 kan t.ex. te sig avsevärd om Y-axeln kapats vid 50, men måttlig om skalan löper från noll.

Normalt finns i varje vetenskaplig framställning en översikt över forskningsläget. Denna bygger oftast på av forskaren själv inläst litteratur och systematisering av tidigare forskning. Framlyftandet av tidigare teorier och hypoteser är ett resultat av forskarens eget vetenskapliga arbete. Inte sällan hittar forskaren i den internationella litteraturen välgjorda forskningsöversikter som kan användas även för hans/hennes undersökning. Behöver då forskaren göra om arbetet med att utforma en helt egen forskningsöversikt, annorlunda konstruerad? Självfallet inte. Man kan mycket väl ta utgångspunkten i en befintlig översikt och referera denna. Men man skall då ovillkorligen uppge att man bygger på den eller den författarens framställning. Även en systematisk framställning av ett forskningsläge har karaktären av produktion av ny kunskap och skall alltså redovisas enligt samma principer som gäller för tidigare forskning överhuvudtaget. Äras den som äras bör!

Litteratur

- Andersen, D., Attrup, L., Axelsen, N. & Rii., P (1992)
Videnskabelig uredelighed & god videnskabelig praksis.
Köpenhamn: Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd.
- Broad, W. & Wade, N. (1982)
Betrayers of the Truth. Fraud and Deceit in Science.
Oxford: Oxford University Press.
[Sanningens dödgrävare. Om fusk och bedrägeri i vetenskapen.
Stockholm: Mannerheim & Mannerheim, 1983.]
- Dahl, G. & Smedler, A.-C. (Red.) (1993)
Det respektfulla mötet.
Ett symposium om forskningsetik och antropologi.
Stockholm: HSNR Brännpunkt.
- Hansson, M. G. (1994)
Forskning – en hederssak.
Om ohederlighet och fusk i forskning samt om den svåra
konsten att komma tillrätta med det.
Rapport till Svenska Akademiska Rektorskonferensen.
- Hermerén, G. (1982)
Vetenskap och etik.
Kungl Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens
Årsbok 1982. Sidan 74–88.
- Hermerén, G. (1986)
Kunskapens pris.
Forskningsetiska problem och principer i humaniora och
samhällsvetenskap.
Stockholm: HSNR Brännpunkt.
- Hermerén, G. & Hjemdahl, P. (1994)
Fusk i forskning – etiska överväganden.
Medicinsk ad hoc-grupp bör utreda snabbt.
Läkartidningen, 91(37), 3270–3277.
- HSNR (1994)
Forskningsetiska regler.
Stockholm: Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet.
- Lalumière, M. L. (1993)
Increasing the precision of citations in scientific writing.

American Psychologist, 48, 913.

Petersson, B. (1994)

Forskning och etiska koder.

Bokförlaget Nya Doxa.

SOU 1989:74

Forskningsetisk prövning.

Organisation, information och utbildning.

Betänkande av forskningsetiska utredningen.

Stockholm: Allmänna Förlaget.

Törestad, B. (Red.) (1991)

Forskning om människor – kunskapen, etiken och juridiken.

Forskningsrådsnämnden, Rapport 91:1.

Werkö, L. (1994)

Forskningsfusk.

Oenighet kring definition av begreppet.

Läkartidningen, 91(9), 856–858.